Dronning Fantasque

Et eventyr

Jean-Jacques Rousseau

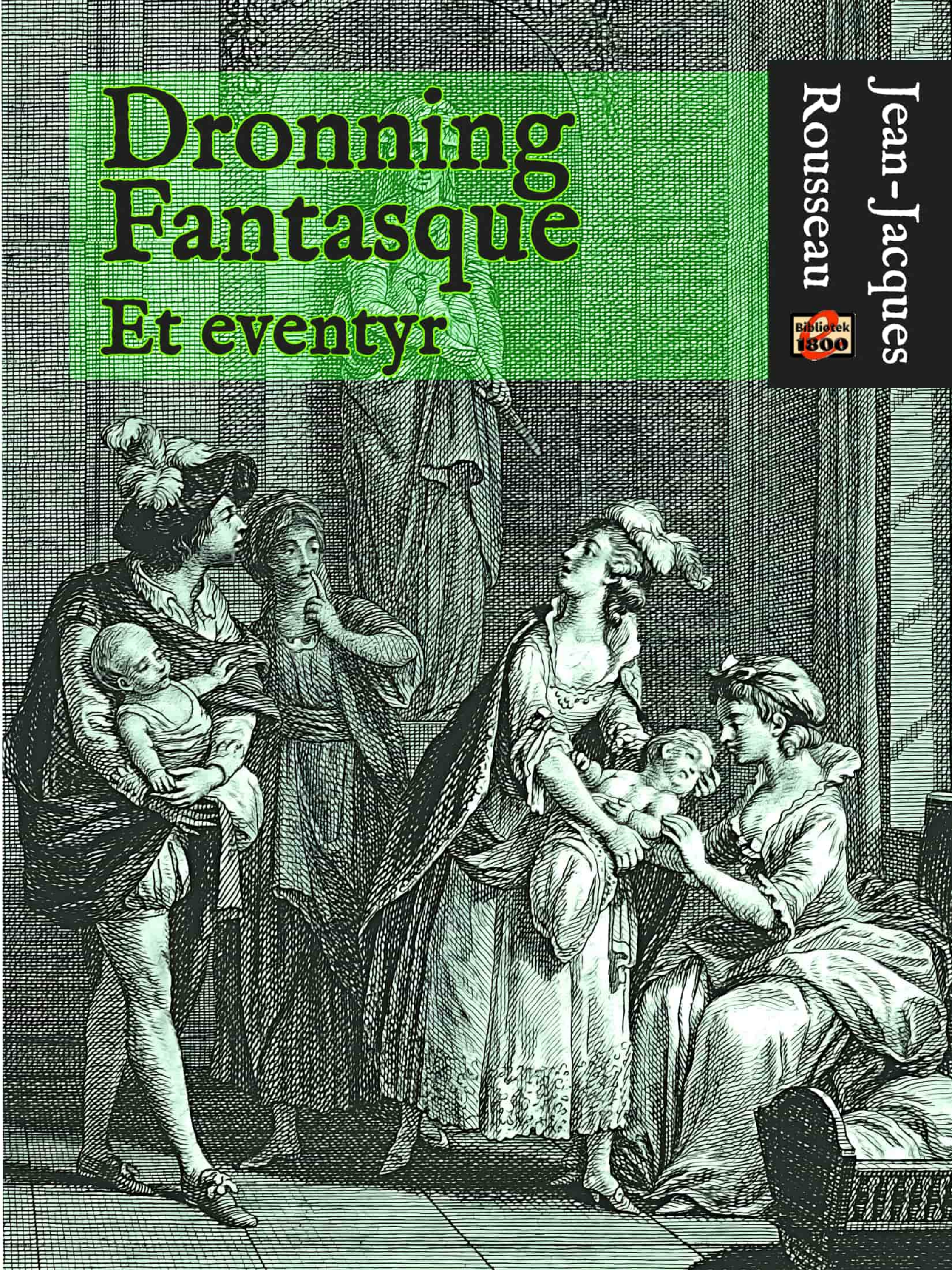

Bibliotek 1800

Jean-Jacques Rousseau

Dronning Fantasque

– et eventyr

Frit bearbejdet efter
Knud Lyne Rahbeks
oversættelse fra 1788.

eBibliotek 1800

2026

Ophavsret og brugsbetingelser

Denne ebogsudgave af Jean-Jacques Rousseau: *Dronning Fantasque* er baseret på originaler, som er public domain i hele verden.

Nærværende ortografisk opdaterede og redigerede udgave af teksten kan frit downloades og videreformidles under Creative Commons-licensen BY-NC-SA – Kreditering-IkkeKommerciel-DelPåSammeVilkår 4.0 International.

Generelt forbehold: *Vær opmærksom på, at denne ebog er baseret på en tekst, som stammer fra en længst svunden tid. Normer og udtryksmåder mm. var anderledes dengang, og der kan derfor forekomme indhold, som på nogle virker stødende. Bogen skal, ligesom alle andre kunstneriske værker fra andre tider, ses i sin kulturelle og tidsmæssige kontekst, og udgiveren kan og vil ikke påtage sig noget ansvar for forfatterens verdensbillede og udtryksmåder.*

Copyright and conditions of use

This ebook edition of Jean-Jacques Rousseau: *Dronning Fantasque* is based upon sources in the public domain worldwide.

This orthographically updated and revised edition is free to download and reuse under Creative Commons BY-NC-SA Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0 International.

Disclaimer: *Please note that this book is based on an original text dating from another era. Norms and language were different then, and some readers might find offensive content. We believe that any work of art from previous times should be viewed in its cultural and temporal context and not in the light of latter-day prejudices, and we can and will not accept any responsibility for the author's views or language.*

Dronning Fantasque

"Der var engang en konge, som elskede sit folk ..."

"Det begynder som et fe-eventyr?" afbrød druiden.

"Det er det også," svarede Jalamir.

"Der var da engang en konge, som elskede sit folk, og som følgelig var tilbedt af det. Han havde gjort alt, hvad han kunne, for at finde ministre, der var lige så velsindede som han; men til sidst indså han det tåbelige ved dette, og valgte den udvej, selv at gøre alt det, som han kunne rive fra deres ilddædige virksomhed.

Da han var meget forhippet på det sære forsæt, at gøre sine undersåtter lykkelige, handlede han herefter, og dette besynderlige forhold gjorde ham uudsletteligt latterlig blandt de store i landet. Folket velsignede ham, men ved hoffet anså man han for en nar. På dette ene nær manglede han ellers ikke fortjenester; han hed også Phønix.

Var denne prins besynderlig, havde han en kone, som var det ikke mindre. Livlig, fremfusende, lunefuld, gal af hoved, klog af hjerte, god af temperament, ond af indfald: dette er med fire ord dronningens billede. Hendes navn var Fantasque: et berømt navn, som hun havde fået fra sine aner på spindesiden, og hvis ære hun værdigt holdt i hævd.

Denne så ædle og fornuftige dronning var hendes dyrebare mands glæde og plage, for hun elskede ham også meget oprigtigt, måske netop fordi hun havde så let ved at plage ham.

Uagtet den indbyrdes kærlighed, som herskede iblandt dem, levede de i mange år sammen uden at kunne få nogen livsarving. Kongen græmmede sig inderligt over det, og dronningen gjorde sig utålmodig over det, så det ikke gik ud over kongen alene: hun gav hele verden skyld for, at hun ikke fik børn; og der var ingen hofmand, som hun ikke ubesindigt spurgte om et hemmeligt råd for at få nogen, og som hun ikke gjorde ansvarlig for den manglende virkning.

Lægerne blev heller ikke glemt, for dronningen var usædvanlig lærvillig over for disse, og de anordnede ikke noget middel, som hun ikke meget omhyggeligt lod tillave, for siden at have den fornøjelse at kaste dem det i øjnene i det øjeblik, hun skulle indtage det. Dervishernes tid kom også, man måtte gribe til faste, til løfter, og frem for alt til ofringer; og ve de templers tjenere, hvor Hendes Majestæt gjorde valfart! Hun ransagede alting, og under det påskud at ville indånde en frugtbargørende luft, undlod hun aldrig at vende op og ned på alle munkenes celler. Hun bar også rundt med deres relikvier, og klædte sig på skift ud i alle deres forskellige ordensdragter og insignier – snart bar hun et reb, snart et læderbælte, snart en munkehætte, og snart et scapular. Der var ikke nogen munkeudklædning, som hendes andagt ikke faldt på; og da hun havde et kønt lille ansigt, som fik hende til at se nydelig ud i alle disse forklædninger, aflagde hun aldrig nogen af dem, uden at hun havde ladet sig afmale i den først.

Endelig efter al denne så vel udøvede andagt, efter alle disse så kløgtigt anvendte lægemidler, bønhørte himlen og jorden til sidst dronningens ønsker: hun blev frugtsommelig i det øjeblik hun var begyndt at miste håbet. Jeg vil lade enhver selv forestille sig kongens og folkets glæde. Hendes egen gik, som alle hendes lidenskaber, ud over alle grænser: i sin henrykkelse slog hun alt omkring sig i stykker, omfavnede uden forskel alt, hvad hun mødte, mandfolk, fruentimmer, hoffolk, tjenere; man kunne ikke krydse hendes vej uden at stå i fare for at blive kvalt. Hun kendte ikke så stor en glæde, sagde hun, som at få et barn, som hun kunne piske så meget hun lystede, når hun var i ondt lune.

Da man så længe forgæves havde ventet på at dronningen blev frugtsommelig, blev det anset for en af disse overordentlige tildragelser, som hele verden vil have æren for. Lægerne tilskrev deres lægemidler, munkene deres relikvier, folket sine bønner, og kongen sin kærlighed den. Alle og enhver bar godhed for det barn, der skulle fødes, som det kunne have været hans eget, og alle gjorde oprigtige ønsker for den unge prins' lykkelige fødsel; for en prins ville man have, og på det punkt var folkets, stormændenes, og kongens ønsker det samme.

Dronningen tog det meget ilde op, at man sådan faldt på at ville foreskrive hende, hvad hun skulle komme ned med, og erklærede, at hun agtede at få en datter, med det tillæg, at det forekom hende ganske besynderligt, at nogen turde gøre hende rådigheden stridig over en ting, som dog ikke hørte nogen andre uimodsigeligt til, uden hende selv alene.

Forgæves ville Phønix bringe hende til fornuft; hun sagde ham rent ud, at det var ikke hans sag, og lukkede sig inde i sit

kabinet for at surmule; en elsket syssel, som hun hengav sig til de seks måneder af året. Jeg siger ikke seks måneder lige efter hinanden; det havde været seks ligefremme hvilemåneder for hendes mand, men med forskellige mellemrum, som var bekvemme til at genere ham.

Kongen begreb meget vel, at moderens luner ikke bestemte barnets køn; men det ærgrede ham inderligt, at hun sådan gav sine urimeligheder til skue for hele hoffet. Han havde gerne givet alting i verden for, at retfærdiggøre den kærlighed, han nærede for hende i offentlighedens øjne, og al den opstandelse, han i gjorde ved denne dårligt valgte lejlighed, var ikke den eneste galskab han i tidens løb havde gjort, i det latterlige håb at gøre sin kone fornuftig.

Da han ikke vidste mere, hvad helgen han skulle vende sig til, tog han sin tilflugt til feen Discrète, hans gode veninde og rigets beskytterske. Hun rådede ham til at gå frem med det gode, hvormed hun mente, at han skulle bede dronningen om forladelse. Det eneste formål med alle fruentimmergriller, sagde hun, er at bringe det mandlige hovmod en smule i knibe, og at vænne mandfolkene til en passende lydighed.

"Det bedste middel, De har til at helbrede Deres kones galskaber, er at være lige så gal som hende. Fra det øjeblik, De holder op at være hendes griller imod, kan De være vis på, hun holder op med at have disse griller, og hun venter ikke på andet for at blive fornuftig, end at have gjort Dem fuldkommen tosset. Gør det derfor med det gode, og prøv at give efter ved denne lejlighed, for at få alt, hvad De vil have, ved en anden."

Kongen troede feen, og for at rette sig efter hendes råd, gik han hen til dronningens gemakker, tog hende til en side, sagde

hende ganske sagte, at det gjorde ham ondt, han i utide havde sagt hende imod, og at han ville forsøge i fremtiden ved sin føjelighed at godtgøre hende den vrantenhed, han måske kunne have lagt i sin tale, når han var så uhøflig at skændes med hende.

Fantasque, som var bange for, at Phønix' fromhed skulle vælte hele det latterlige ved denne sag over på hende alene, skyndte sig at svare ham, at hun under denne ironiske undskyldning anede endnu mere hovmod end i de foregående tvistigheder; men siden en mands forseelser ikke retfærdiggjorde hans kones, skyndte hun sig ved denne lejlighed at give efter, som hun altid havde gjort.

"Min konge og husbond," sagde hun ganske højt, "befaler mig at komme ned med en søn, og jeg kender min pligt alt for vel til at være ulydig. Jeg ved meget vel, at når Hans Majestæt beærer mig med sine kærlighedstegn, er det mindre af kærlighed til mig end til sit folk, hvis vel holder ham beskæftiget dag og nat; jeg bør efterligne en så ædel uegennyttighed, og jeg skal bede det kongelige råd om en lærerig instruks vedrørende det passelige antal og køn af børn for den kongelige familie; en vigtig instruks for statens vel, som enhver dronning bør lære at indrette sig efter."

Denne smukke monolog blev hørt af hele dronningens omgang med megen opmærksomhed, og De kan selv tænke dem til, hvor mange udbrud af latter, som ved denne lejlighed blev slet undertrykte.

"Ak!" sagde kongen, og trak sørgmodigt på skuldrene; "jeg ser nok, at når man har en gal kone, kan man ikke andet end selv blive en nar."

Feen Discrète, hvis køn og navn undertiden på en temmelig pudsig måde stod i modsætning til hendes karakter, fandt denne tvist så morsom, at hun besluttede at fornøje sig over den så længe som muligt. Hun sagde derfor kongen i al offentlighed, at hun havde adspurgt de kometer, der hersker ved fyrsternes fødsler, og hun kunne forsikre ham, at det barn, der skulle fødes ham, ville blive en søn; men hemmeligt forsikrede hun dronningen, at hun skulle komme ned med en datter.

Denne efterretning gjorde med ét Fantasque lige så fornuftig, som hun havde været sær tidligere. Det var med en uendelig sagtmodighed og føjelighed, hun gjorde alle mulige anstalter til at bedrage kongen og hoffet. Hun skyndte sig at lade det kostbareste børnetøj fremstille, og søgte at gøre det så passende for en dreng, at det ville blive helt latterligt til en pige; til den ende måtte man forandre adskillige moder, men alt dette kostede hende jo ingenting. Hun lod også fremstille en dejlig ordenskæde, besat med diamanter, og ville endelig, at kongen i forvejen skulle udnævne den unge prins' hovmester og lærer.

Så snart hun var vis på at få en datter, talte hun ikke om andet end sin søn, og glemte ingen af de unyttige foranstaltninger, hvorved man glemte dem, der burde være bragt i anvendelse. Hun skoggerlo, når hun forestillede sig det forskrækkede og dumme udseende, de store og øvrighedspersonerne, som skulle pryde hendes nedkomst med deres nærværelse, ville sætte op.

"Det forekommer mig," sagde hun til feen, "at jeg allerede kan se, på den ene side vor ærværdige kansler plante to store briller

på sin næse for at tage syn over barnets køn; på den anden Hans hellige Majestæt slå øjnene ned, stamme, og sige: 'Jeg troede … feen havde dog sagt mig … Mine herrer! det er ikke min skyld;' og andre lige så åndrige sentenser, som vil blive samlet af hoffets lærde, og snart blive bragt til Indiens yderste grænser."

Hun forestillede sig med en skadefro glæde den uorden og forvirring, det forunderlige udfald ville bringe hele forsamlingen i. Hun forestillede sig forud alle hofdamernes tvistigheder og tummel for i dette uventede øjeblik at hævde, sammenpasse og forene deres rettigheder til visse vigtige tjenester, og hvordan hele hoffet var i bevægelse over et spædt barn.

Det var også ved denne lejlighed, hun opfandt den sømmelige og åndrige sædvane, at lade øvrighedspersoner i embedsdragt holde taler til den nyfødte prins. Phønix ville forestille hende, at det var at fornedre øvrigheden til ingen nytte, og at kaste en urimelig latterlighed over det hele hofceremoniel, sådan med megen højtidelighed at udbasunere højtravende snak for en lille pusling, før han kunne forstå det, eller dog i det mindste svare på det.

"Ih, så meget des bedre!" svarede dronningen livligt; "så meget des bedre for Deres søn! Ville han ikke være mere end lykkelig, om alle de dumheder, de har at sige ham, var udtømt, inden han forstod dem, og ville De have, man skulle vente, til han fik forstand, med at holde ham taler, der kunne gøre ham gal? Lad dem for Guds skyld præke i deres magelighed, så længe man er vis på, at han intet forstår af det og slipper for kedsommeligheden; De må da for resten selv vide, at man slipper ikke altid så billigt."

Man måtte altså til det, og efter Hans Majestæts udtrykkelige befaling begyndte senatets og akademiernes præsidenter at skrive, studere, slette ud, og blade i deres Vaumorière og deres Demosthenes, for at lære at tale til et foster.

Endelig indtraf det kritiske øjeblik. Dronningen følte de første smerter med glædeshenrykkelser, som man ikke let falder på ved sådan lejlighed. Hun klagede så yndefuldt, og græd med en så smilende mine, at man skulle tro, det var hendes største fornøjelse at gøre barsel.

Straks var hele slottet i et forskrækkeligt oprør. Nogle løb efter kongen, andre efter prinserne, andre efter ministrene, andre efter senatet; de fleste, og de, der lod til at have mest travlt, gik blot for at gå; de rullede med deres tønde ligesom Diogenes, og havde for resten intet andet at bestille end at lade, som om de havde meget at bestille. I denne iver for at samle så mange vigtige personer som muligt, var en fødselslæge den sidste, man tænkte på, og da kongen, som var ude af sig selv af forvirring, af vanvare forlangte en simpel jordemoder, opvakte denne ubetænksomhed umådelig latter blandt hofdamerne, og dette, tillige med dronningens gode lune, skabte den lystigste barselsfærd, man nogen tid havde hørt tale om.

Skønt Fantasque havde bevaret feens hemmelighed det bedste hun kunne, var det dog alligevel smuttet ud blandt hendes nærmeste hofdamer, og disse holdt det igen så hemmeligt, at rygtet var over tre dage om at komme ud over hele byen, så at kongen i lang tid var den eneste, der intet vidste af det. Enhver var da opmærksom på den scene, som beredtes; og den offentlige deltagelse i hemmeligheden gav alle nysgerrige et påskud til at more sig på kongehusets bekostning;

de glædede sig til at udspejde begge Deres Majestæters sindsfatning, og at se, hvordan feen med to modstridende løfter mon kunne drage sig ud af den, og samtidig opretholde sin kredit ved hove.

– Og nu, nådige herre!" sagde Jalamir til druiden, idet han afbrød sig selv, "må De tilstå, at det blot står til mig at kede Dem efter reglerne; for De føler nok, at her er stedet til digressioner, skilderier, og denne mængde af smukke ting, som enhver åndrig forfatter aldrig undlader at anbringe på de mærkværdigste steder for at more sine læsere."

"Hvad pokker!" sagde druiden, "bilder du dig ind, at nogen er så dum, at de gider læse al den åndrighed? Vid da, at læseren altid selv er åndrig nok til at springe over den, og at, hr. forfatteren til trods, man snart får has på de udkrammede rariteter, han har dækket bladene i sin bog med. Og du, som her vil være den kloge, tror du, dit sludder er bedre end de andres åndrigheder, og at de, for at blive frikendt for en tåbelighed, bare behøver at sige, du ikke kunne gøre andet? Du behøver jo sandelig heller ikke andet end at udtale en ting, for at have bevist den. Og jeg har ulykkeligvis ikke den tilflugt, at kunne blade hurtigt videre."

"Trøst Dem," sagde Jalamir sagtmodig til ham, "bliver dette nogen sinde trykt, bliver der nok, som vender dem foruden. Betænk imidlertid, at hele hoffet nu er samlet i dronningens gemak; det er den skønneste lejlighed, jeg nogen sinde vil få til at skildre Dem så mange ædle originaler, og måske den eneste, De får, til at lære dem at kende."

"Himlen forstå dig," svarede druiden spøgende; "jeg skal såmænd nok kende dem af deres handlinger; lad dem altså

handle, om din historie har dem nødig, og sig ikke ét ord om dem, hvis de ikke behøves; jeg vil ikke høre om andet end handlinger."

"Siden det da ikke er muligt," sagde Jalamir, "at muntre min fortælling op med lidt metafysik, vil jeg i al enkelhed fortsætte, hvor jeg slap; men at fortælle, blot for at fortælle, er dog så kedsommeligt! De ved ikke, hvor mange smukke ting De går glip af! Jeg beder Dem, hjælp mig at finde, hvor jeg slap, for jeg er nu således henrevet, at jeg ikke ved, hvor jeg var i min fortælling."

"Ve den dronning," sagde den utålmodige druide, "som du har så ondt ved at få til at barsle, og som du nu har holdt mig i barnsnød i en stiv time."

"Oh! Oh!" sagde Jalamir, "tror De, kongebørn kommer til verden som vibeæg? De skal se, det var nok smerten og umagen værd.

– Dronningen bragte altså efter megen skrig og latter de nysgerrige ud af deres forlegenhed, og feen ud af sine intriger, ved at bringe en pige og en dreng til verden, som var dejligere end solen og månen, og som lignede hinanden så meget, at man havde ondt ved at skille dem ad, hvilket gjorde, at man i deres barndom fandt behag i at klæde dem ens.

I dette så ønskede øjeblik forlod kongen sin majestæt for at overlade sig til naturen, og gjorde galskaber, som han på en anden tid end ikke havde tilladt dronningen; og den fornøjelse, at have børn, gjorde ham selv sådan til et barn, at han løb ud på sin altan, og råbte af fuld hals:

"Mine venner! glæd jer alle sammen! mig er født en søn, jer en fader, og dronningen en datter."

Dronningen, som første gang i sit liv var til et gilde af denne art, mærkede ikke straks alt det, hun havde fået færdigt, og feen, som kendte hendes sære sindelag, nøjedes med, efter hendes tilbøjelighed, først at sige hende, at hun havde fået en datter. Dronningen lod sig hende bringe, og til alle tilskuernes forundring omfavnede hun hende rigtig nok kærligt, men med tårer i øjnene, og med en bedrøvet mine, som stemte slet med hendes hidtidige opførsel.

Jeg har allerede sagt, at hun i grunden ærligt holdt af sin mand: hun havde endog været rørt over den uro og bevægelse, hun havde læst i hans øjne under hendes lidelser. Hun havde gjort sig betragtninger, rigtig nok på en besynderligt valgt tid, over den grumhed, der lå i at bedrøve så god en mand, og da man bragte hende hendes datter, tænkte hun blot på, hvor bedrøvet kongen ville blive, når han fik at vide, at han ikke havde fået en søn.

Discrète, hvis køns fornuft og hendes gaver som fe havde lært let at læse i menneskenes hjerter, gennemskuede straks, hvad der foregik i dronningens, og da hun ikke mere havde årsag til at skjule hende sandheden, lod hun den unge prins bringe. Da dronningen kom til sig selv af sin forundring, fandt hun dette så morsomt, at hun brast i en høj latter, der ligefrem var farlig for hendes tilstand. Hun besvimede; man havde meget svært ved at bringe hende til sig selv igen, og havde feen ikke fået hende bragt til live igen, ville den voldsomste smerte være fulgt efter den heftigste glæde i kongens hjerte og på hofmændenes ansigter.

Men hvad der var det mest besynderlige var, at den oprigtige anger, dronningen følte over at have plaget sin mand, nu bragte

hende til at fatte en mere levende kærlighed for den unge prins end for hans søster; og kongen, som tilbad dronningen, gav på sin side den datter, *hun* havde ønsket, det samme fortrin. Disse umiddelbare følelser blev snart til ganske afgjorte tilbøjeligheder, og dronningen kunne lige så lidt undvære sin søn, som kongen sin datter.

Det dobbelte udfald af dronningens barselfærd gjorde hele folket en stor fornøjelse, og betryggede det, i det mindste for nogen tid, for den frygt at komme til at mangle en hersker. De stærke ånder, som havde leet over feens løfter, blev nu selv til latter. Men de holdt sig ikke for at være slået, og sagde, at feen end ikke var ufejlbarlig i usandhed, eller at hendes spådomme havde kraft til at gøre de ting umulige, som hun spåede. Andre grundede sig på den forkærlighed, kongen og dronningen viste hvert af børnene, og drev deres uforskammethed så vidt, at de påstod, at siden dronningen havde fået en søn og kongen en datter, så havde dette i grunden på alle måder gjort feens spådomme til usandhed.

Medens alt og alle nu beredte sig til de to nyfødtes dåbspragt, og det menneskelige hovmod belavede sig på at ydmyge sig ved gudernes altre – –"

"Et øjeblik," afbrød druiden, "du forvirrer mig på det rædsomste. Jeg beder dig, sig mig dog, hvor vi er i verden. For at få gjort dronningen frugtsommelig, førte du hende om blandt relikvier og munkekutter. Så det har du pludselig bragt os til Indien. Og nu kommer du og fortæller mig om dåben, og siden om gudernes altre. Ved den store Thamiris, jeg ved ikke mere, om vi i den ceremoni, du laver til, skal tilbede Jupiter, jomfru Maria eller Muhammed. Det er ikke, fordi jeg som

druide bryder mig særlig meget om, hvorvidt dine to rollinger bliver døbt eller omskåret, men man må dog iagttage en vis skik, og ikke udsætte mig for at tage en bisp for mufti, og ritualet for alcoranen."

"En stor ulykke," sagde Jalamir, "det kunne folk tage fejl af, der var lige så kloge som De. Gud bevare nådelig alle de prælater, der har serailler, og tager latinen i deres breviarium for arabisk, og Gud give sin fred til alle de retskafne øjenskalke, der i ufordragelighed efterligner profeten fra Mekka, som altid er rede til helligt at myrde det menneskelige køn til Skaberens des større ære; men De må huske på, at vi er i et eventyrland, hvor man ikke sender nogen til Helvede for hans sjæls bedste, hvor man ikke falder på at se på folks forhud for at fordømme eller frikende dem; hvor den røde hat og den grønne turban lige godt dækker de indviede hoveder og tjener til mærke i de vises og til prydelse i tossernes øjne.

Jeg ved nok, at geografiens love, som bestemmer verdens religioner, ville at de to nyfødte skulle være muslimer; men man omskærer kun drenge, og jeg har brug for, at mine tvillinger skal modtage sakramente begge to; vær derfor så god at tillade, at jeg døber dem."

"Gør det, gør det," sagde druiden, "det er på mit præstelige ord det bedst grundede motiv, jeg har hørt i mine dage."

– – "Dronningen, som fandt fornøjelse i at kuldkaste al etikette, ville stå op, da seks dage var gået, og gå ud den syvende, under det påskud, at hun befandt sig vel; virkelig gav hun også selv sine børn die; et afskyeligt eksempel, hvis mulige følger alle hendes damer meget stærkt forestillede hende.

Men Fantasque, som frygtede for følgerne af ikke at give die, påstod, der er ingen tid mere tabt for livets fornøjelser, end den tid efter at man er død; at en død kones bryst ikke taber sig mindre end en ammes; og lagde til med en oldfrues tone, at der er aldrig så smuk en kløft i en mands øjne, som den moders bryst, der giver sine børn die.

Damerne lo hjerteligt over, at mændene på den måde blev blandet ind i noget, som vedkom dem så lidt; og dronningen, der var for smuk til at være det ustraffet, forekom dem nu, uagtet hendes griller, næsten lige så latterlig, som hendes mand, som de spottende kaldte Lille Mo'ens i Slangerup."

"Jeg ser, hvor du vil hen," sagde druiden straks, "du ville lidt efter lidt få mig til at spille Schahbaham [Note 1)], og spørge, om der også var et Slangerup i Indien, ligesom der er et Madrid i Boulogneskoven, en opera i Paris, og en filosof ved hoffet. Men bliv du ved din rapsodi, og sæt ikke mere sådanne snarer ud for mig; for da jeg hverken er gift eller sultan, er det ikke umagen værd at være nar."

"Da nu endelig," sagde Jalamir uden at svare druiden, "alting var færdigt, blev der sat en dag til at åbne de nyfødte Himmelens porte. Feen begav sig derfor en tidlig morgenen til slottet, og erklærede det højkongelige ægtepar, at hun ville give hvert af deres børn en foræring, som var deres fødsel og hendes magt værdig.

"Jeg vil," sagde hun, "førend det magiske vand river dem bort fra min beskyttelse, berige dem med mine gaver, og give dem virksommere navne, end alle stoddernes i almanakken; siden de skal udtrykke de fuldkommenheder, som jeg tillige skal sørge for at begave dem med. Men da De bedre end jeg må

kende de egenskaber, som passer sig til Deres families og undersåtters lykke, så vælg selv, og lad én eneste frivillig handling udrette det hos Deres børn, som tyve års opdragelse sjældent udretter hos ungdommen, og som forstanden ikke mere udretter i en modnere alder."

Straks opstod der stor tvist imellem de tvende ægtefolk. Dronningen påstod, hun alene, efter sit eget forgodtbefindende ville bestemme hele sin families karakter; og den gode konge, som følte hele vigtigheden af et sådant valg, tog sig vel i vare for at overlade det til en kones griller, hvis galskaber han tilbad uden at dele dem. Phønix ville have børn, som engang skulle blive fornuftige mennesker; dronningen ville hellere have smukke børn, og når blot de glimrede i deres sjette år, brød hun sig meget lidt om, hvis de skulle gå hen og blive tosser i det tredivte.

Feen gjorde sig forgæves umage for at få majestæterne enige; men snart blev de nyfødtes karakter blot påskuddet til disputten, og det gjaldt ikke mere om at have ret, men om at sætte hinanden til vægs.

Endelig fandt Discrète på et middel til at bringe alting til rette, uden at give nogen af de to ægtefolk uret. Dette middel var, at hver af dem skulle råde over det barn, der var af samme køn som de selv. Kongen bifaldt et sådant middel, der rådede bod på det for ham væsentlige, ved at bringe rigets formodentlige arving i sikkerhed for dronningens sære ønsker; og da han nu så begge børnene på deres overhofmesterindes skød, skyndte han sig at bemægtige sig den unge prins, dog ikke uden at se til hans søster med er medlidende blik. Men Fantasque, der var så meget mere opbragt, som hun havde

mindre årsag til at være det, løb som en rasende hen til den unge prinsesse, greb hende og tog hende på armen.

"De forener Dem alle," sagde hun, "for at plage mig; men på det at kongens sære indfald, selv imod hans vilje, dog skal komme ét af hans børn til fordel, erklærer jeg, ar jeg begærer for det barn, jeg her har, det nøjagtigt modsatte af, hvad han begærer for det andet. – Vælg nu," sagde hun med en triumferende mine til kongen; "og siden De finder så stor glæde i at bestyre alt, så afgør med ét ord hele Deres hus' skæbne."

Forgæves søgte feen og kongen at råde hende fra en beslutning, som satte ham i en så forunderlig forlegenhed. Hun ville aldrig afstå fra det, sagde hun; hun ønskede sig særdeles til lykke med dette middel, som ville lade al den fortjeneste, kongen ikke kunne give sin søn, falde tilbage på hendes datter.

"O!" sagde kongen yderlig opbragt, "De har aldrig haft andet end afsky for Deres datter, og det viser De nu ved denne den vigtigste lejlighed i hendes liv; men," lagde han til i et anstød af vrede, som han ikke var herre over, "for at gøre hende fuldkommen på trods af Dem, ønsker jeg, at dette barn må ligne Dem!"

"Så meget des bedre både for Dem og for ham," svarede dronningen hidsigt; "men jeg skal blive hævnet, og Deres datter skal ligne Dem."

Næppe var disse ord udtalt på begge sider, endog med en mageløs heftighed, før kongen, fortvivlet over sin fremfusenhed, ønskede, han kunne have taget dem tilbage; men det var forbi, og begge børnene var allerede begavet, uden nogen mulighed for redning, med de af kongen og dronningen forlangte karakterer.

Drengen kom til at hedde prins Caprice, og pigen kaldtes prinsesse Fornuft; et sært navn, som hun hædrede så meget, at intet fruentimmer siden har turdet bære det.

Nu var da den tilkommende tronfølger begavet med alle et smukt fruentimmers fuldkommenheder, og prinsessen, hans søster, bestemt til engang at besidde alle en retskaffen mands dyder og en god konges egenskaber; en deling, som vel ikke syntes at være af de klogeste, men som ikke mere lod sig gøre om.

Det pudsige var, at begge de kongelige ægtefolks indbyrdes kærlighed i dette øjeblik vendte tilbage med al den styrke, som sådanne voldsomme begivenheder altid gav den, omend ofte for sent, og da deres forudfattede kærlighed til hver sit barn ikke hørte op, fandt de begge, at det af børnene, som skulle ligne dem selv, havde fået den sletteste lod, og tænkte mindre på at lykønske end at beklage det. Kongen tog sin datter i sine arme, trykkede hende ømt ind til sit bryst, og sagde:

"Ak! hvad ville selv din moders skønhed hjælpe dig, når du ikke har hendes talent til at sætte den i pris? Du bliver alt for fornuftig til at gøre nogen forrykt."

Fantasque, som var mere varsom med sandheder, der angik hende selv, sagde ikke alt, hvad hun tænkte om den tilkommende konges klogskab; men man kunne let formode af den sørgmodige mine, hun holdt af ham med, at hun i sit inderste hjerte ikke havde høje tanker om hans lod.

Imidlertid så kongen på hende med en slags forvirring, og gjorde hende nogle bebrejdelser over det, der var sket.

"Jeg føler min forseelse," sagde hun, "men det er Deres skyld; vore børn kunne være blevet meget bedre end vi; *De* er skyld i, at

de nu blot kommer til at ligne os. – Men i det mindste," vedblev hun, idet hun sprang sin mand om halsen, "er jeg vis på, de kommer til at elske hinanden så højt som muligt."

Phønix, der blev bevæget over det ømme ved dette indfald, trøstede sig ved at tænke på, at sand naturlig godhed og et ømt hjerte er nok til at forsone alt."

"Jeg kan så godt gætte resten," faldt druiden Jalamir ind i talen, "at jeg skal gøre eventyret færdigt for dig. Din prins Caprice vil vende op og ned på hele verden, og efterligne sin moder alt for meget til, at han ikke skulle blive hende en plage. Han vil vende hele kongeriget på hovedet, med det forsæt at forbedre det. For at gøre sine undersåtter lykkelige, vil han bringe dem til fortvivlelse, og stedse lade det gå ud over andre, hvad han selv har forset; være uretfærdig, når han selv har været uforsigtig, og af anger over sine forseelser stadig begå nye. Da visdom aldrig ledsager ham, vil det gode, han ville gøre, blot forøge det onde, han allerede har gjort. Med ét ord, skønt han i grunden er god, medfølende, ædelmodig, vil hans dyder blive ham selv til skade, og hans fremfusenhed, forenet med hans magt, vil blot gøre ham mere forhadt, end en udspekuleret ondskab ville have gjort. På den anden side vil din prinsesse Fornuft blive en ny heltinde i eventyrlandet, et vidunder af klogskab og visdom, og uden at have egentlige tilbedere, gøre sig således tilbedt af folket, at enhver vil ønske at blive behersket af hende; hendes gode opførsel vil være fordelagtig for hele verden og for hende selv, og ikke skade nogen anden end hendes broder, hvis fejl man stedse vil sætte op mod hendes dyder, og som den offentlige mening vil give alle de fejl, hun ikke har, også selv om han heller ikke havde dem. Der vil blive

talt om at forandre tronfølgen, at bøje sværdsiden under spindesiden og lykken under fornuften. De lærde vil med fynd forklare følgerne af et sådant eksempel, og bevise, at det er bedre, at folket blindt hen adlyder de galninge, tilfældet kan give det til herrer, end at det vælger sig selv fornuftige overherrer; at selv om man forbyder en gal mand bestyrelsen af sin egen formue, er det godt og fornuftigt at lade ham beholde den højeste rådighed over vore ejendomme og vort liv, at den afsindigste mand er at foretrække frem for den klogeste kvinde, og at selv om den mandlige eller førstefødte arving var en abe eller en ulv, må dog efter god politik en heltinde, eller en engel, som fødes efter ham, adlyde hans vilje. Så følger modsigelser og svar fra de oprørskes side, hvori Gud ved, at man vil ane din sofistiske veltalenheds skin; for jeg kender dig; det er særlig ved at tale ilde om det, som *er*, at din galde udgyder sig med størst glæde, og din bitre frimodighed synes at frydes over menneskenes ondskab, ved den fornøjelse, den finder i at bebrejde dem den."

"Men skam Dem, fader druide, hvor De dog tager på veje," sagde Jalamir ganske forundret; "hvilken strøm af ord; hvor pokker har De hentet så skønne tirader? De har aldrig prædiket så godt i Deres dage i den hellige skov, skønt det, De dengang sagde, ikke var mere sandt end dette. Lod jeg Dem råde, forvandlede De mig snart et eventyr til en politisk traktat, og man ville engang finde *Blåskæg* og *Prinsesse Æselskind* i fyrsternes kabinetter i stedet for Machiavelli. Men sæt Dem ikke i så stor ulejlighed for at gætte enden af mit eventyr.

For at vise Dem, at jeg ikke trænger til at digte nogen nødløsning af knuden, vil jeg med fire ord afslutte historien på

en måde, der ganske vist ikke bliver så lærd som Deres; men måske lige så naturlig, og ganske sikkert mere uventet.

De må da vide, at, siden de to tvillinger, som jeg allerede har bemærket, var hinanden meget lige af udseende, og desuden ens klædt, havde kongen, som troede at have taget sin søn, i virkeligheden haft sin datter på armen i det afgørende øjeblik, og dronningen, som hendes mands valg havde bedraget, tog ligeledes sin søn for sin datter, og feen benyttede sig af denne vildfarelse til at begave begge børnene på den passeligste måde. Prinsessen hed altså Caprice, og hendes broder prins Fornuft, og trods dronningens sære indfald blev alt i sin naturlige orden. Da Fornuft kom på tronen efter sin faders død, gjorde han meget godt, uden dog at gøre sig synderlig bemærket; søgte snarere at opfylde sine pligter end at erhverve sig et navn, førte hverken krig imod fremmede eller brugte vold mod sine undersåtter, og fik flere velsignelser end lovtaler. Alle de anlæg, der var begyndt under den forrige regering, blev gjort færdige under hans; og folkene, som kom fra hans faders scepter under hans, blev atter lykkelige, og mærkede ikke, at de havde skiftet herre. Prinsesse Caprice skilte først en mængde ømme og elskværdige elskere ved livet eller forstanden, og giftede sig til sidst med en nabokonge, som hun gav fortrinnet, fordi han havde de største knebelsbarter og hoppede bedst på ét ben. Fantasque døde af en forstoppelse, hun fik af en ragout af agerhønsefødder, som hun en aften ville spise, inden hun gik i seng til kongen, der havde ventet hende med utålmodighed."

Tony Johannot: Dronning Fantasque

Om "Dronning Fantasque"

Forfatter: Jean-Jacques Rousseau (1712-1778).
Org.titel: *La Reine Fantasque*
Første udgave: *La reine fantasque, conte cacouac par Mr. R. C. de G.*, Geneve 1758. (Forlag var ikke angivet).
Denne udgave er frit bearbejdet efter *J. J. Rousseau: Dronning Fantasque. Et Eventyr.* Oversat af Knud Lyne Rahbek. Fra *Oversættelser i Prosa til Nytte og Fornøielse*, bd. 2. C. Prams Forlag. København 1788.
Oversætter: Knud Lyne Rahbek (1760-1830).
Redigeret af: Kim N. Jensen.
Forside og illustrationer: Efter illustration af Clément-Pierre Marillier (1740-1808) fra *Le Cabinet des fées, ou Collection choisie des contes de fées et autres contes merveilleux*, bind 26, Amsterdam 1786. Indledningsvignetten er af en ukendt kunstner fra samme udgave. Tegningen af dronning Fantasque på sidste side er af Tony Johannot (1803-1852) og hentet fra en senere udgave af Rousseaus samlede værker (J. Bry ainé, Paris 1856).

ISBN 978-87-7628-323-0
2. ebogsudgave, tidligere udgave ISBN 978-87-7979-535-8 (Ølstykke 2017).

© 2026 eBibliotek 1800
www.ebib1800.dk

Note 1:

Schahbaham: Der hentydes antagelig til en person i en umoralsk fortælling fra 1742 af Claude Prosper Jolyot de Crébillon, som også foregår i et orientalsk miljø. *Red.anm.*